

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UPA 2019/10
07.05.19
Múte Bourup Egede

Politisk-Økonomisk Beretning for 2019

(Naalakkersuisoq for Finansier og Nordiske Anliggender)

Da man har brug for os alle, skal der være plads til os alle i det grønlandske samfund. Vi borgere her i landet skal føle at vi har noget vi har til fælles, og ikke bliver behandlet anderledes ud fra hvilke hudfarve, sprog og religion eller andre forskelligheder vi end måtte have. Det åndeligt og identitetsmæssigt samfund må være et samfund der har sine styrker i sine forskelligheder og som evner at kunne samarbejde med andre folkeslag og nationer og som evner at kunne samarbejde for at opnå samfundets interesser og behov. Et samfund som sætter mål ud fra sine grundværdier.

Hvis vi skal forbedre vores daglige levevilkår samt opnå en selv bærende økonomi, har vi brug for at alle i samfundet i samarbejde stræber for at opnå dette mål. Vi har en pligt til kende vores opgaver og ikke blot tage stilling til disse og landets ledere må være dem der baner vej for vores politiske mål og opnår disse mål. Vi har en pligt til at inddrage borgerne og sørge for at de løbende er velunderrettede.

De næste politiske skridt vi skal tage i samfundet, vil åbne op for mange nye muligheder og vil medføre nye ansvarsområder. Der er ligeledes mange vaner og forhold vi har vænnet os til, vi må ændre. Samfundets og den politiske ledelse vil have en afgørende betydning om vi fremadrettet kommer til at opnå vores fælles mål og om vi kan støtte og samarbejde med hinanden.

Politisk-Økonomisk beretning for 2019 understreger nok engang at vi ikke kan tage udgangspunkt i den nuværende struktur.

Der er økonomisk fremgang her i landet. Arbejdsløsheden er faldende. Selv om forholdene er positive og vi burde være glade for dem, så fik vi i redegørelsen bekræftet, at der er en bagside af medaljen. Uligheden i den grønlandske samfund er stigende. De rige bliver endnu rigere mens arbejderne og mellemindkomstgruppen slider for at klare dagen af vejen. Kort sagt; den økonomiske balance tipper væk fra borgerne over til det offentlige og virksomhederne i stadigvæk hurtigere tempo, for det er kun dem der får gavn af opsvinget.

Lad os sætte et velfungerende Grønland som mål og lad os samarbejde om det. Ligeledes med at få uligheden ned. Lad os inddrage arbejderklassen og mellemindkomstgruppen i opsvinget. Lad os tænde håb i samfundet og dermed bane vej for en befolkningstilvækst. Lad os arbejde for at skabe et åndeligt stærkt samfund, som har ressourcer til at hjælpe folk der har behov for støtte. Vi kan opnå dette mål hvis vi står sammen.

Nyskabelse i erhvervslivet

Hvis vi skal holde uligheden på et absolut minimum kan vi ikke komme uden om at have bedre erhvervsliv end i dag og hurtigere procedure med at opstarte nye virksomheder. Det er

vigtigt at nyskabelse sker i erhvervslivet, men også en fornyelse af det eksisterende erhvervsliv vil skabe øget overskud og soliditet.

Behovet for nye erhvervsmuligheder bliver bekræftet i den redegørelse der er til genstand for denne debat. Fiskeriet som har været det bærende erhverv i mange år og vil stadigvæk være det mange år ud i fremtiden skal tilføres andre erhvervsområder. Vi skal nedbryde de forhindringer vi har skabt og smidiggøre nødvendige områder.

Råstofområdet, landbaserede arbejdspladser, turisme, nyskabelser, landbrug samt andre muligheder kan vi udvikle. De virksomheder vi skal udvikle, behøver ikke være store. For nye små virksomheder kan blive til gavn ved at de udvikler sig positivt, ligesom et flerstrengt erhvervsliv vil være til gavn for vores lands økonomi. Men vi skal have i erindring om hvilket udvikling vi ønsker og hvad vi skal fokusere på. For når vi sætter os et mål så har vi noget at stræbe efter. Også fordi vi ikke opstiller mål hen over hovedet på befolkningen.

I vores bestræbelser for at styrke erhvervslivet kan vi heller ikke undgå at skulle styrke vores udenrigspolitiske initiativer. For evnen til at kunne samarbejde med andre lande betyder også at man er dygtige til at foretage handel med disse. Øget handel betyder også stærkere økonomi og skabelse af varige arbejdspladser på land. Dette vil også være med lette vores daglige levevilkår.

Velfungerende fiskerierhverv

De høje fiskepriser er grundlaget for den økonomiske vækst vi har opnået i de senere år. Priserne i 2018 er nået den omfang, at indtægterne fra eksport af torsk nu overgår eksport af hellefisk, jf. redegørelsen. Vi skal sikre et fortsat velfungerende fiskeri, idet dette erhverv sikrer landets velfærd. Men vi skal også huske på, at vi også skal sikre vores efterkommere ressourcer ved at vi driver området ud fra bæredygtighedsprincippet.

Fiskeripolitik er ikke lig med den kommende fiskerilov. Fiskeri er det bærende element for vores udenrigspolitik, velfærd samt omverdenens afhængighed af os. Vi udnytter blot en lille del af de muligheder vi har inden for fiskeriet og vi må udvide udnyttelsen af disse ressourcer.

Vi skal have en større vilje! Alle døre vi kan åbne skal åbnes, der skal tages nye skridt. Vi skal sikre at vores varer øges i værdi. Det samme gælder også fiskerierhvervet selv. Fiskeriet som er vores økonomiske fundament skal også være kernen i udviklingen af mange uddannelsesmuligheder samt nyskabelser inden for kompetencer. Vi uddanner inden for udenrigshandel og vi har masser af muligheder som vi ikke udnytter. Det er på tide, at vi omstrukturerer vores uddannelsesområde ud fra de erhvervsmuligheder vi er i besiddelse af. Vi må blive endnu dygtigere på vores styrkeområder for at kunne udvikle os.

Uddannelse vil sikre mere lighed

Uddannelse er af central vigtighed for større viden fremadrettet, ligesom det sikrer jobmæssige kompetencer. Bevillinger til uddannelsesområdet her i landet er tilfredsstillende og niveauet skal fastholdes. Bevillingerne er af sådan en størrelse, at man sågar har nedprioriteret andre vigtige områder i samfundet. Inuit Ataqatigiit mener at hvis ikke vi skal tage tingene for givet, så må vi genvurdere bevillingsmetoderne og strukturen i uddannelsesområdet.

Vi skal stræbe efter at øge uddannelsesniveaue og vores nysgerrighed. For det er bevist ud over enhver tvivl, at det kan betale sig at have en uddannelse. Vi kan på redegørelsen

ligeledes læse, at langt de fleste ledige ingen uddannelse har, ligesom vi også ved at de stillinger vi selv ønsker at få besat skal besættes af uddannede personer.

En god og velfungerende uddannelsessektor udspringer af trygge og uddannelsesivrige børn – kort sagt et sundt samfund.

Før vi baner vej for gode muligheder for vores børn – lige fra fosterstadiet – og familier og før vi gør noget ved familiernes vilkår og udfordringer i samfundet gennem tidlig indsats, vil vores bestræbelser for udvikling inden for uddannelsesområdet ikke ligge på et optimalt niveau. Vores sene handlinger har givet os rigeligt viden for at kunne erfare, at tidlig indsats er den bedste vej vi kan tage.

Folkeskolen og hele uddannelsessektoren skal forbedres. Men lad os starte på det allervigtigste sted. For hvis ikke vi griber vores udfordring på roden, vil vi ikke komme nærmere vores ønskede mål. Lad os skabe grundlag som er børn og familier der åndeligt og fysisk er ressourcestærke.

Vi skal ikke tage tingene for givet, men udvikle folkeskolen og uddannelsesområdet med barnet i centrum, hvor vi genovervejer vores bevillinger. Vi ved at der bruges enorme midler til uddannelser inden for administrationsområdet. Dette sker, selv om vi, både politisk og i bestræbelser for selvstændighed, opfordrer til at uddannelser inden for socialområdet, råstofområdet og erhvervsområdet skal opprioriteres.

Det er nødvendigt at genvurdere uddannelses-, social- og erhvervspolitikken samtidig med at vi koordinere dette med vores mål på arbejdsmarkedsområdet. For det skal være målet at landets borgere skal overtage ledelsesopgaverne. Vi skal reformere området ud fra at alle tingene hænger sammen.

Inuit Ataqatigiit har bemærket, at de udviklingstiltag der sker fra politisk hold, ikke sker i den ånd der blev lagt ved indførelsen af selvstyre. Det er mærkbart at de fællesmål vi satte forud for selvstyrets indførelse nu, ikke længere er til stede. Embedsmænd skal ikke fastsætte de spor der skal være i som udviklingen af vores land, det skal heller ikke være kun politikere der skal lægge disse spor, men dette skal ske ud fra alle borges ønsker. Borgerne skal føle medansvar for vores lands udvikling og de skal involveres i størst muligt omfang.

Socialområdet samt arbejde der kan betale sig

Selv om vi allerede vidste vi havde udfordringer inden for socialområdet, fik vi genbekræftet disse i de sidste par dage. Tiden er inde til at vi erkender at der er store udfordringer samt at det offentliges indsats på det sociale område SKAL være bedre. Men vi skal ikke have sortsyn for tiden er inde til at man retter tingene op og vi skal også huske, at vi også har løst opgaver på en tilfredsstillende måde.

Man tager fokus væk fra det store billede og vi må standse de procedurer vi har brugt, ved at vi deler opgaver på smalle sagsområder. Opgavernes sammenhæng samt de udfordringer vi oplever i dag, gør det nødvendigt at vi ser på løsninger ud fra det samlede billede.

Tiden er inde til at vi på tværs af partier indgår et forlig på socialområdet som skal være gældende i mange år; dette for at skabe tryghed for folk der har brug for støtte fra socialvæsenet samt for at kunne skabe grundlag for et trygt velfærd. Det er på tide at vi går væk fra at planlægge i blinde og i uvidenhed. Vi arbejder for det grønlandske folk, og vi styrer deres midler. Lad os opfylde vores fælles pligt til at give dem en klar fremsynet plan og give

dem trygge og stabile vilkår. Ligeledes må vi ændre vores måde at drive politik på, vi skal altså være bedre til at samarbejde.

Vi gentager os selv uendeligt om de nødvendige reformer, men vi skal ændre vores ord til handlinger. Vi skal tage fat om den nødvendige skattereform der skal munde ud i at arbejdet skal kunne betale sig. For det skal altid kunne betale sig at arbejde og forsørge sig selv og samtidig være med til at løfte samfundet. I den redegørelse vi debatterer i dag, får vi bekræftet, at det ikke altid kan betale sig at arbejde, idet det understreges, at den generation der skal forsørge resten af samfundet i dag, har de mest udfordrende vilkår.

Arbejdsløsheden er faldende og vi ønsker at spørge om hvor de arbejdspladser der resulterer, i nedgang på arbejdsløsheden er skabt? Skyldes faldet det faldende indbyggertal eller hvad ligger til grund for succesen? I takt med fald på arbejdsløsheden er mangel på arbejdskraft blevet til en udfordring i forbindelse med vores bestræbelser for at skabe bedre levevilkår. Selv om der er mangel på arbejdskraft, har Naalakkersuisut opgjort at der i dag er omkring 2.800 unge som hverken er under uddannelse eller er i beskæftigelse. Det er en skræmmende udvikling og vi ønsker at få oplyst hvilke initiativer Naalakkersuisut agter at igangsætte for at rette op på dette forhold. For det kan ikke have sin rigtighed i, at den unge som går ud af folkeskolen har en ambition om at skulle igennem et Majoriaq-forløb. Vores initiativer omkring Majoriaqlignende ordninger gik ud på, at vi skulle foretage rettidige handlinger, som skulle være tilbud til dem der ikke har afsluttende folkeskoleeksamen eller som ikke er kommet videre efter folkeskolen. Vi havde ikke et mål om, at dette i sig selv skulle være en uddannelse. For gennem en tidlig indsats kan vi undgå sådanne tilfælde.

Vi skal have en forstærket indsats for at få de unge der er arbejdsløse samt de unge der i dag lever uden for det offentlige ordninger i arbejde og uddannelse. Hvis de har brug for støtte, må vi give den nødvendige støtte. For vi har brug for dem i dag, i morgen og fremadrettet i vores mål om at ville udvikle erhvervslivet samt i vores bestræbelser for at videreudvikle samfundet. Ungdomsårene skal ikke leves i passivitet og heller ikke leves som arbejdsløse. Samfundet har brug for alle kræfter for at kunne forsørge dem der har brug for støtte.

Vi skal kunne give en tidssvarende hjælp for at kunne sikre et trygt liv, vi skal kunne gå til lægen, vi skal have en bolig – vi skal leve et liv i velfærd. Det betyder så, at alle dem der kan forsørge og forsyne sig selv, skal kunne forsørge dem der har brug for støtte.

Boligområdet

For at leve et liv som selvforsørgende og for at man kan leve et trygt familieliv kan vi ikke komme uden om at have et trygt hjem.

I vores debatter om bolig er mangel på klar boligpolitik det vigtigste kritikpunkt. For det vigtigste mål må være, at der i vores barske land ikke må være hjemløse. Da retten til bolig til alle er af fundamental betydning, skal der være flere der har ressourcer til at kunne være med til at løfte i flok samt at flere i forhold til i dag lever et sundt liv.

Et af Inuit Ataqatigiit vigtigste mål er, at støtte til boliger kanaliseres væk fra dem der allerede har råd og i stedet bliver givet til folk med behov. Støtten skal være målrettet folk med behov. Men vi skal til enhver tid have i erindring at dem der kan boligforsyne sig selv, også skal have en mulighed. Selvforsyning af boliger skal være det overordnede mål, således at folk med behov kan bo i offentligt ejede tidssvarende boliger, hvor huslejen er af passende størrelse.

Vi ønsker at der gøres en særlig renoveringsindsats for at bekæmpe skimmelsvamp og almindeligt slid som er usund for lejerne, og vi har flere gange fremsat dette ønske i forbindelse med debatter om tidligere redegørelser. Ligeledes er det nødvendig om at få udredt om den struktur der er skabt i form af boligselskab, vitterligt er den mest rationelle løsning og om denne løsning er den bedste løsning for lejerne.

Vi skal lave en løsning for boligområdet for at sikre velfærd. Dette skal ske i form af boliger som folk kan betale og som også er af tidssvarende kvalitet.

I dag er der stadigvæk mange personer der er opført på boligventelister. Faktisk er der flere der er opført på en venteliste på kommunens boliger i Nuuk. Omkring 1.000 personer er registreret som hjemløse. Lad så tage os sammen og lave en løsning, for der eksisterer uacceptable forhold i dag.

Reform af administrationen

Det vigtigste mål inden for offentlig administration skal være at borgerne skal modtage den bedst mulige og mest fleksible service som ikke er forhindringssøgende. Der skal stræbes efter en god service som også skal være så omkostningseffektivt som muligt.

Hvis vi kikker på tallene fra 2009 og frem til i dag, så kan vi se at udgifter til administration og lønninger kun er gået en vej og det er op, for når vi regner tallene sammen, så kan vi konstatere, at udgifterne er vokset med lige omkring 2 mia. kr. i løbet af 9 år, hvilket fremgår af redegørelsen. Det vil sige, at der er sket en vækst på den offentlige administration på lidt over 200 mio. kr. om året. I denne periode har vi overført nogle ansvarsområder fra Selvstyret til kommunerne. Og det ville være naturligt, hvis kommunernes udgifter var vokset. Men sådan forholder de faktiske forhold ikke. Selvstyrets udgifter vokser eksplosivt, ja de vokser hurtigere end kommunernes udgifter. Hvad skyldes denne vækst? Er servicens kvalitet vokset i takt med udgifternes himmelflugt? Der dukker mange spørgsmål op.

Inuit Ataqatigiit ønsker ikke at acceptere sådanne forhold. Vi skal reformere – også inden for den offentlige administration. Vi er tilfredse med, at vi under debatter faktisk er enige om disse forhold. Lad vores enighed bane vej en bedre og fleksibel service over for borgere og erhvervsliv. Forebyggelse og helhedsorienterede løsninger kan vi heller ikke komme udenom. For det er særdeles nødvendigt at vi på alle områder sætter tidlige løsninger, før opgaverne bliver for tunge.

Nogle af kommunerne i allerede godt i gang med at reformere administrationen, f.eks. Kommune Qeqertalik. Vi skal fra centralt hold støtte initiativer der er tilpasset vores forhold og som har mål om at have bedst mulig offentlig struktur til gavn for borgerne. Lad os undersøge muligheder for at kunne bevilge midler til de kommuner der ønsker at reformere deres administrationer. For disse har til formål at beskære udgifterne til administrationer samt et forbedret service.

Skattereform – øget lighed

Jeg har været lidt inde på det tidligere, men jeg skal her komme ind på en skattereform der tager sit udgangspunkt i folks indtægter. Selv om absolut lighed ikke kan opnås må bestræbelser for en øget velfærd og lighed tage udgangspunkt hos de enkelte personer. Det betyder ikke at vi laver en gavebod uden egentligt formål. Modsat skal folk motiveres til at være i beskæftigelse, ligesom man ikke kan undgå at skulle igangsætte initiativer der munder ud i, at lønnet arbejde bedre kan betale sig end et liv i overførselsindkomster.

Inuit Ataqatigiit mener at lige vilkår på skatteområdet på sigt også resulterer i en mindre administration. Vi finder det vigtig og har haft et forslag om, at kommunerne har ens udskrivning procent. For i dag forholder det sig sådan, at de rigeste og mest velfungerende kommuner kan tilbyde borgerne laveste udgifter, mens de fattigste kommuner med mindre erhvervsliv er dem der påfører borgerne største udgifter. Vi ved at det netop er disse kommuner der som bliver ramt hårdest på det sociale område, hvilket også bekræftes i redegørelsen. Sådanne forhold strider imod Inuit Ataqatigiits værdier, hvorfor vi igen ønsker at spørge hvilket mening de andre partier har om dette.

Der er ingen grund til at nøle! Tiden er inde til en skattereform. Inuit Ataqatigiit ønsker at lægge politisk pres for at initiativet bliver igangsat, idet vi ad denne vej kan bane vej for yderligere forringelser af folks levevilkår. Det er op til den pågældende departement. Derfor ønsker vi at opfordre dig, Naalakkersuisog for finanser om at vi sammen lægger grund til en ny beskatningsform. Vi kan her under forårssamlingen konstatere, at der er flertal bag sådan et ønske. Lad os gribe denne mulighed.

Åbenhed og god regeringsførelse

Afslutningsvis ønsker vi fra Inuit Ataqatigiit at understrege at vi støtter naalakkersuisuts mål om en økonomi i balance. Det vi ønsker at opnå er, at befolkningens midler bliver brugt korrekt og troværdigt. Der i ligger vores interesse.

Ligeledes finder vi det nødvendigt at der bliver ført en god og åben regeringsførelse med inddragelse af borgerne. Fællesforståelse, klarhed, det med at man kan tale sammen, gensidig tillid, lytte evne, vilje til at indgå kompromis skaber vejen til samarbejde og resultater.

Lad os give borgerne håb om en lys fremtid. Lad os lette deres daglige levevilkår for dermed og opnå at stadigvæk flere arbejder med for at løfte samfundet. Faldende befolkningstal er et af vores helt store udfordringer og dette skal vi vende til håb og tryghed hvis vi viser klare mål og dermed baner vej for at vi atter får befolkningstilvækst.

Inuit Ataqatigiit er parate til at tage fælles ansvar. Vi er parate til et ansvarligt samarbejde. Vi ønsker at være med til at sikre, at de gode tider også kommer arbejderklassen og mellemindkomstgruppen til gode. Vi vil deltage i at rette op på tingene og dermed sikre at disse bliver sikret mange år frem i tiden. Mange af de emner vi kan samarbejde om og kan løse kom jeg ikke ind på her, blandt andet forbedring af trafikken.

Vi er ikke altid enige, vi kan ikke rette op på alt inden for den næste time. Men med en samarbejdsvilje har vi allerede taget det første skridt.

Vi takker for muligheden for kunne sige vores mening om den politiske og økonomiske beretning. Jeg ønsker jer alle en god debat foran Inatsisartut og lytterne.